

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 15

10. december 1967

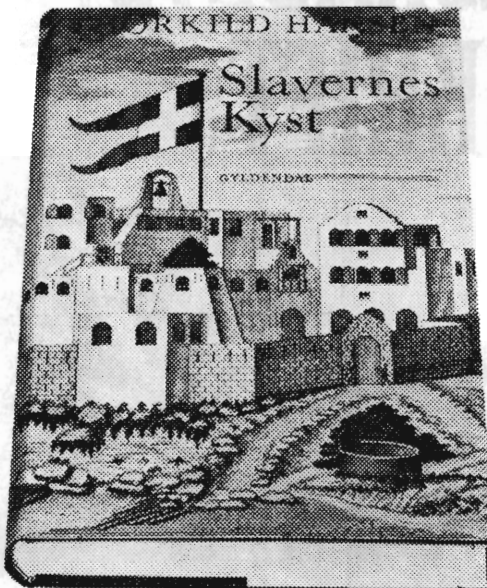
Plantagerne
på Færøerne
Hedeopdyrkerne
og fremtiden
Fremtidens landbrug
Renholdelse, gødsk-
ning og udtynding
af nyplantede
og ældre træer
i læhegn
Sommerhusområder,
motorveje
og kloakering

88. årg.

Oplag: 18.600

THORKILD HANSEN

Illustreret. Kr. 52,00, indb. 69,00.

Slavernes Kyst

Den første udtømmende fremstilling af den danske slavehandel i Afrika 1673—1825.

»Vil man vide noget om et kapitel af dansk historie, som ikke før er beskrevet i sammenhæng — vil man læse stor og rystende digtning, da læs — læs — læs *Slavernes Kyst!*«
Preben Ramlov, Kristeligt Dagblad.

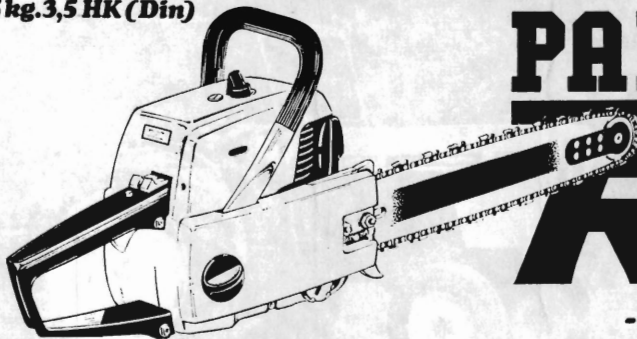
»En livfuld og smuk beretning.«
Jens Kruuse, Jyllands-Posten.

»Et rystende mesterværk.«
Henrik Stangerup, Politiken.

GYLDENDAL

let men hurtig

6,5 kg. 3,5 HK (Din)

PARTNER

R16

-en sav De må prøve!

Forhandlere:

JYLLAND

Fa. Otto R. Nielsen, Nørresundby. Tlf. 342 22
Randers Værktøjsmagasin, Randers. Tlf. 217 77
Horsens Værktøjsmagasin, Hede Nielsensvej 2, Horsens. Tlf. 2 62 11

Mikkels Autoværksted, Nr. Torv 2, Vejle. Tlf. 811212
Fa. Lorentz Hansen jun., Åbenrå. Tlf. 221 38

FYN

A/S Harald Nyborg, Odense. Tlf. 121249

LOLLAND & FALSTER

Fa. R. Jessens Eftf. Nyk. Falster. Tlf. 850011

BORNHOLM

Scooter Centralen, Vimmelskafret 26, Rønne. Tlf. 552176

SJÆLLAND

Fa. Jørgen Augsburg, Køge. Tlf. 2500
Fa. L. Ulrich's Isenkramforr. Slagelse. Tlf. 520001
Mekaniker Johs. V. Larsen, Toksværd pr. Holme-Olstrup. Tlf. 747282

Fa. Aksel Jacobsen, Stokkebjergvej, Jyderup. Tlf. 476849

A. M. Bjørns Eftf. Algade 50, Holbæk. Tlf. 432100
Mekaniker Kaj Nielsen, Gadevang, Hillerød. Tlf. 266962

Fa. Johs. Fog, Hovedgaden 45, Lyngby. Tlf. 871010

KØBENHAVN

Forst & Jagthuset, Gl. Kongevej 119, V. Tlf. 213030
L. V. Eriksen A/S, Nørrebrogade 55, N. Tlf. 322550
Carl I. Boeck A/S, Gl. Kongevej 23, V. Tlf. 319196

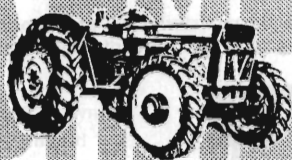
STORMFALDET VAR IKKE BILLIGT - og oprydningen SKAL være billig!

Det bliver den med

SAME ARIETE 85 HK DIN SAME LEONE 67 HK DIN

- traktorer, der er født med 4-hjulstræk.

- Stor frihøjde
- Stærk lift

IDEEL I SKOVEN monteret med skovfoged Lerches universal udslebningsgrej. Klarer 60-80 m² i vindfælder. Tal, der er værd at regne på. FULDHYDRAULISK KRAN - KÆVLELIFT OG SPIL. Traktoren kan dagligt ses i arbejde på Krøngerup efter aftale med skovfoged Lerche, telefon Ørsted (09-45) 166.

BUCHTRUP . RANDERS

Telefon (064) 2 99 33

Salgschef **Knud Hansen**,
Boller pr. Horsens,
telefon (066) 2 62 25.

Salgsinspektør **E. Grøndal**,
Brønderslev,
telefon (08) 82 10 95.

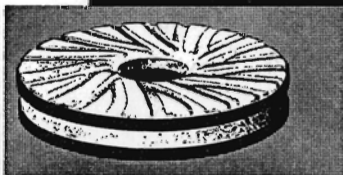
Salgsinspektør **Aage Hansen**,
Ørsted,
telefon (09-45) 236.

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

Ø L G O D

Tlf. (052 - 4 62 11) 58 og 458

engsko kvoernsten

STRØMMEN RANDERS TLF. (064) 2 99 99

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på
lager. - Forlang tilbud.

»SOFIENLUND«
TEGLVÆRK

Tlf. Ulstrup (064 - 4 81 11) 10

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringselskab

tegner forsikring for **genplant-
ningsværdien** for nåletræsplantager
overalt i Danmark. - Ind-
skud én gang for alle 1 kr. pr.
ha.

Årlig præmie og maksimum-
erstatning:

50 øre pr. ha.... 700 kr.

75 øre pr. ha.... 1050 kr.

1 kr. pr. ha.... 1400 kr.

Vedtægter og indmeldelses-
blanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR
I VIBORG

Telefon (076 1) 1340

Forsikrings- aktieselskabet National

tegner forsikring for **træmasse-
værdien** i nåletræsplantager
overalt i Danmark - den nød-
vendige supplerende forsikring
for træmassens stadig voksende
værdier.

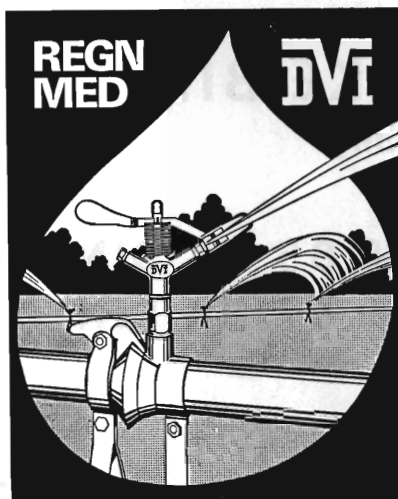
Alle oplysninger fås hos Na-
tionals hovedagenturer, samt-
lige inspektorater eller ved di-
rekte henvendelse til

HOVEDKONTORET
Forsikringshuset,

Holmens Kanal 22,
KØBENHAVN K,
Telefon C. 7565

FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

VANDINGSANLÆG

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- ★ fordi det er dansk arbejde.

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 5 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (076 1) 195 og 1325

Alt i elektricitet

Træplanter til have og kirkegård,
mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg

Tlf. 12 01 01 Tlf. 13 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Aktieselskabet

L. HAMMERICH & CO.

Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Telf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

DEN ER RIGTIG

DEN ER FRA

**ZINCK
GODTHAAB**

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniørnormer.
Hurtig levering — reel
betjening.

**TJÆRBORG
CEMENTSTØBERI**

• Telefon 21 •

- ✘ Hurtig
- ✘ service
- ✘ er
- ✘ god service
- ✘ bedst fra

Kjellerup Betonvarefabrik ved J. T. Birk

Tlf. Kjellerup (068) 8 10 45. Efter kl. 17: Tlf. Rødkjærsgade (076 - 5 91 11) 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

Erik Dalsgaard

SONDERBROGÅDE 24. VEJLE. TLF. (0581) 5201

Vi har alle vore servicevogne
monteret med radioanlæg

Midtjyske Teglværkers Salgskontor

S. m. b. a.

Alle størrelser i drænrør leveres
Telefon Viborg (076 1) 1330

CLOC

Hedeselskabets Tidsskrift

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer.
Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. 1340.
Nr. 15 Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig
10. decbr. 1967 mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør:
88. årg H a r. S k o d s h ø j. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skov-
rider B. Steenstrup (formand), afdelingschef N. Venov og di-
striktbest. J. Alsted. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Plantagerne på Færøerne. — Hedeopdyrkerne og fremtiden. — Fremtidens landbrug. — Renholdelse, gødskning og udtynding af nyplantede og ældre træer i læhegn. — Sommerhusområder, motorveje og kloakering.

Forsiden: Annonce for A/S Lantraco: Den største traktor i DAVID BROWN traktorernes række, model 1200, ses her i arbejde med en stubkultivator i en frøgræsmark. DAVID BROWN 1200 udvikler 68 hk. (DIN) og har 12 fremgear og 4 bakgear.

Plantagerne på Færøerne

Siden man i 1885 påbegyndte anlæg af plantager på Færøerne, er der på Strømø anlagt Torshavn plantage samt plantagerne ved Høydal, Marknagyli, Kirkebø og ved Kvalvig bygd. På Suderø er anlagt plantager ved Trangisvaag og Vaag, og på Østerø ved Selletræ og Solmunde i Skaalefjord. Endvidere er anlagt plantager ved Kunø bygd på Kunø og ved Mygledal på Kalsø. Foruden de nævnte plantager er der anlagt mindre beplantninger ved hospitalet i Trangisvaag, ved biblioteket i Torshavn og flere andre steder. Gennem årene er der endvidere uddelt mange tusinde træer og sirbuske til private og andre, som har ønsket at plante bl. a. omkring boliger m. v.

Skal man i dag bedømme resultatet af de udførte plantageanlæg, må der tages hensyn til klima og jordbund. Færøernes klima er ikke gunstigt for trævæksten. Lufttemperaturen er gennemsnitlig 10 ° celsius for juli-september og for januar ligger temperaturen gennemsnitlig på 3,3 ° celsius. Den relativt høje temperatur om vinteren skyldes, at Færøerne omskylles af Golfstrømmen. Der er gennemsnitlig 69 frostdage om året, men de er fordelt så uheldigt, at de eneste måneder, der normalt ingen frostdage har, er juli og august.

Blæsten, der næsten altid er voldsom frisk-stiv kuling fra syd-vest-vest, er så slem, at træer og buske ofte ødelægges eller årsskuddene udtørres. Som følge af klimaet »fryser« skuddene og grenspid-

serne ofte ned om efteråret og om vinteren. Som følge af disse forhold må plantagerne derfor anlægges på nogenlunde beskyttede steder med relative gode læforhold.

Jordbunden består som regel af en blanding af ler, grus, sand og sten ofte dannende et hårdt sammenkittet lag under græsskjolden eller det øverste tørveagtige lag. Herunder kommer fjeldet (basalten). Jorden er overalt, hvor der ikke har fundet opdyrkning sted, vandlidende. Nedbøren er stor. Det regner gennemsnitlig 275 dage om året, og der falder 15—1600 mm regn, eller ca. det dobbelte af nedbøren i Danmark.

Forinden plantning kan foretages, må der udføres en solid afvanding, ligesom der skal foretages indhegning mod får og kvæg. Uden solidt hegn er det håbløst at plante. Haren forårsager også skade. Planterne angribes ofte af svampe og insekter, hvorfor bekæmpelse med diverse sprøjtemidler er påkrævet.

Resultaterne af plantningsforsøgene viser, at det er muligt på passende steder at frembringe plantager og småplantninger og i denne forbindelse må heller ikke glemmes de muligheder, der er for plantning omkring offentlige bygninger f. eks. skoler, sygehuse, biblioteker m. v., samt i haverne.

Ved anlæg af plantagerne er gennem årene anvendt en lang række forskellige nåle- og løvtræer. Af nåletræer er benyttet bjergfyr, contorta, sitkagran, ædelgran, nordmannsgran, grandis, japansk lærk m. v., og af løvtræ birk, seljerøn, akselbærrøn, ær, hybridasp, poppel, bøg m. v. Medens man tidligere, før sidste verdenskrig, benyttede planter af samme proveniens (herkomst) som i det øvrige land, har man siden forsøgsvis benyttet planter (sitkagran) tiltrukket af frø fremskaffet fra områder i Alaska (Point Pakkenham, Pigot Bay) med nogenlunde samme klimatiske forhold, som er fremherskende på Færøerne. Pinus contorta stammende fra Culbokie i Scotland er udplantet ved biblioteket i Torshavn. Islandske birk er også i ret stor udstrækning benyttet. Disse forsøg lover foreløbig godt, hvorfor der fortsat må gøres forsøg med planter stammende fra klimater med lav sommertemperatur, særlig Alaska,, Canada, Nordskandinavien, Sibirien m. v.

I læ af contortaaen, som må anses for at være den bedst egnede pionertræart på de mere udsatte steder, er med tilfredsstillende resultat udplantet mere sarte træarter, f. eks. nordmanniana, lærk, islandsk birk o. s. v. I den 10—15 år gamle plantage i Solmunde, som er beliggende under gode klimatiske og jordbundsmæssige forhold, har man med særdeles tilfredsstillende resultat i 1. generation plantet sitka (Alaska), jap. lærk, islandsk birk, ær o. s. v., uden at det har været nødvendigt at benytte contortaaen, som lægivende træart. På grund

af den hårde blæst i begyndelsen af 1967 har de udplantede planter på de mere udsatte lokaliteter (Kirkebø, Mygledal) lidt en del overlaster.

Selvom man ikke skal forvente, at der kan anlægges større plantager med vedproduktion for øje, må det forudses, at der også i fremtiden vil blive anlagt plantager. Interessen for plantning er mærkbar, og de ældre plantager med op til 12 m høje træer er meget påskønnede af befolkningen som udflugtssteder.

S. A. Christensen.

Hedeopdyrkerne og fremtiden

Hedebrugets første generalforsamling efter nyordningen blev præget af optimisme

For første gang efter den store omlægning af *Hedebrugets* virkeform holdt selskabet den 20. november generalforsamling på »Kongenshus«. Trods vedtagelsen i fjor, hvor det blev bestemt, at deltagerne selv måtte betale rejseudgifterne, var der mødt mere end hundrede repræsentanter for de forskellige lokalforeninger, og der rådede en adskilligt lysere bedømmelse af fremtiden, end det kunne ventes efter omvæltningen i fjor, da statstilskuddet gik ud af billedet og kontingentet måtte forhøjes.

Formanden, konsulent *Jens Foged* valgtes som ordstyrer og indledede mødet med smukke mindeord over de, der i år manglede i rækkerne: *C. E. Flensborg*, lokalforeningsformændene *Poul Iver Poulsen*, *Simmelkjær*, og *Andreas Nielsen*, *Janderup*, samt *Kr. Jensen Christensen*, *Grindsted*, — sidstnævnte måtte også medtages i rækken, der var gået bort, fordi hans idealisme og hans store interesse for hedesagen var så godt kendt i hedeopdyrkeres kredse.

I beretningen mindede *J. Foged* om det stærke krav, der blev rejst på det begivenhedsrige møde i fjor om, at de, der i tillid til hidtidige aftaler og sædvane havde dyrket hede op, også skulle tilgode-ses som hidtil. Der manglede da tilskud til ca. 1.400 ha, som var opdyrket, og staten havde afslået at efterbetale de godt 150.000 kr., det kunne dreje sig om. Generalforsamlingen vedtog at sende tre hede-bønder over til finansministeren for at redegøre for sagen. Udvalget kom til at bestå af *Anthon Clemmensen*, *Ilskov*, *Jens Hede*, *Assing*, og *Niels Petersen*, *Opsund*. Disse tre supplerede sig med højesterets-sagfører *Bache* og finansministeren tilkaldt selv mig — »måske han mente, at mit politiske parti derved måtte få et medansvar for

en eventuel udgiftsforhøjelse!« Resultatet blev, at vi fik efterbevilget de 165.000 kr., idet finansudvalget erkendte, at det var rimeligt, at den gamle hedebonde skulle leve under uændrede kår med hensyn til tilskud, indtil den nye lov trådte i kraft.

Det har vist sig, at det drejer sig om 1.436 ha, og det er nu vedtaget, at der udbetales 110 kr. i tilskud pr. ha. Pengene vil snarest blive udbetalt. Det er sidste gang, det sker, så er Hedebrugets arbejde på dette område afsluttet.

I stedet skal der i fremtiden arbejdes efter den nye grundforbedringslov. Der kan efter denne gives meget store tilskud pr. ha, idet tilskuddet er fastsat til 25 %, men for en enkelt ejendom dog begrænset til 15.000 kr. Opnås et tilskud skal dette fradrages, såfremt der samtidig søges og opnås lån til grundforbedringsarbejdets udførelse. Kriteriet for lån og tilskud er, at der er udarbejdet og godkendt en plan for arbejdet, og at det — som hidtil — skønnes, at grundforbedringen medfører en værdiforøgelse, der væsentligt muliggør en afkastning, der sikrer renters og afdrags rettidige betaling. Under grundforbedringsarbejdet kan bl. a. såvel dybpløjning som mergling inddrages.

Formanden henledte opmærksomheden på, at det for fremtiden vil være naturligt at henvende sig til Hedeselskabets nærmeste distriktskontor eventuelt grundforbedringsudvalget for at få planer udarbejdet.

Hedebrugets kontor i Viborg var jo nu nedlagt, fordi der ikke er midler til at lønne personale. Det vil være den til enhver tid værende formand, der varetager kontorets arbejde — altså er for tiden kontoret i Hammerum. Forsøgsudvalget fortsætter med *Dam Kofoed* som formand og i samarbejde med Studsgaard Forsøgsstation med forsøgene.

Pløjningsforsøgene er en stor opgave, som skal føres til ende. Det er bl. a. det, som vore medlemmer støtter positivt ved at blive som medlemmer. Medlemskontingentet muliggør, at vi kan fortsætte vor konsulenttjeneste for Hedeboerne, så vi kan få endelig fastslået, hvad dybdepløjningen er værd, hvad undergrundsbehandlingen drejer sig om, eller hvorledes opgaverne i det hele taget skal gribes an på de gamle albundne jorder.

Det må være for medlemmernes egen skyld, at Hedebruget må ønske at fortsætte. Vore legatmidler muliggør visse præmieringer, og det vil stadig være sådan, at sølvbægrene tildeles for særlig fortjeneste og som hidtil til landbrug, der er ud over det almindelige. I årets løb er der iøvrigt ingen sølvbægre uddelt, men der er igen forslag til behandling, og i dag vil vort eget sølvbæger blive tildelt tre, der juberer som lokalforeningsformænd.

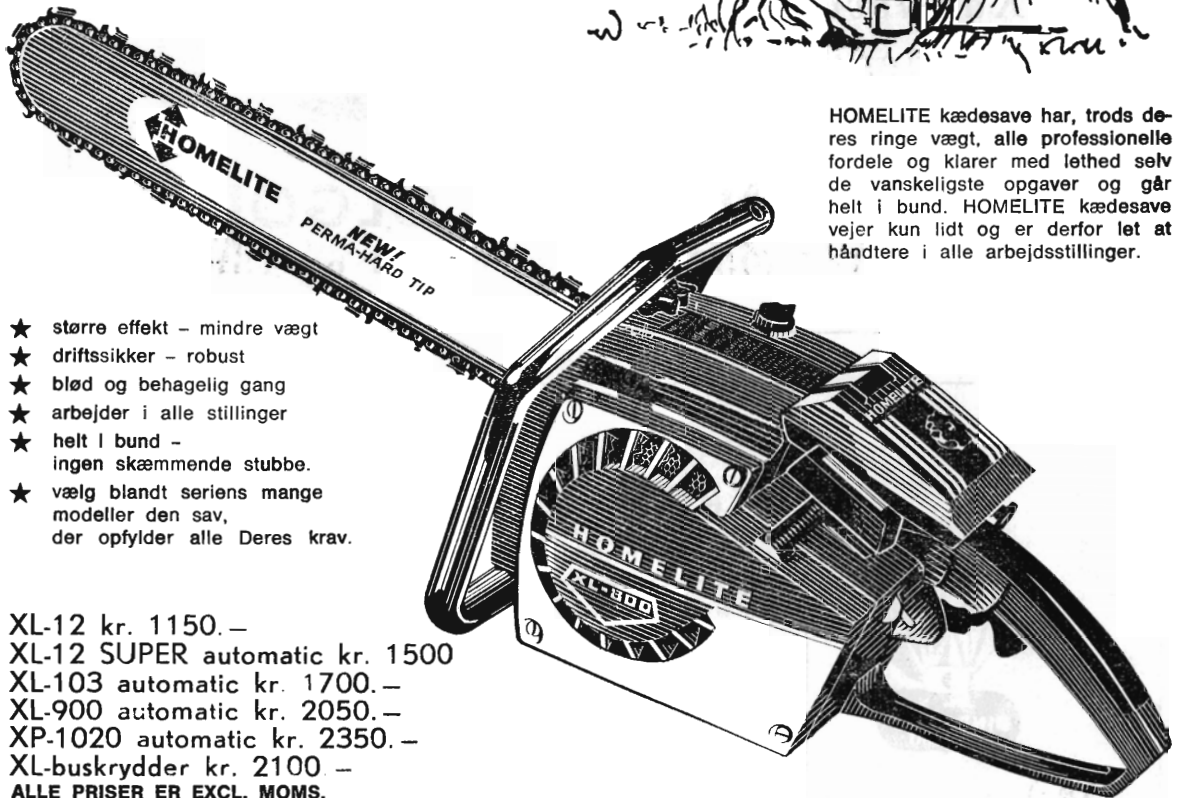

HOMELITE

-den amerikanske
kædesav
specielt egnet til
hårdt, dansk træ

HOMELITE kædesave har, trods deres ringe vægt, alle professionelle fordele og klarer med lethed selv de vanskeligste opgaver og går helt i bund. HOMELITE kædesave vejer kun lidt og er derfor let at håndtere i alle arbejdsstillinger.

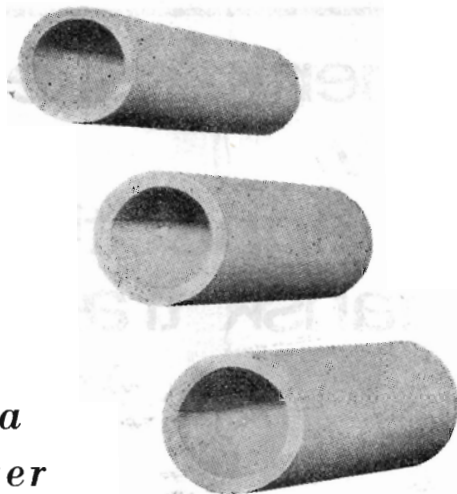
- ★ større effekt – mindre vægt
- ★ driftssikker – robust
- ★ blød og behagelig gang
- ★ arbejder i alle stillinger
- ★ helt i bund – ingen skæmmende stubbe.
- ★ vælg blandt seriens mange modeller den sav, der opfylder alle Deres krav.

XL-12 kr. 1150. –
XL-12 SUPER automatic kr. 1500
XL-103 automatic kr. 1700. –
XL-900 automatic kr. 2050. –
XP-1020 automatic kr. 2350. –
XL-buskrydder kr. 2100 –
ALLE PRISER ER EXCL. MOMS.

IMPORTØR: **AARHUS MOTOR COMPAGNI** A/S - SØLYSTGAARDEN - EGAA - TELF. (06) 22 08 33

Forhandlere: **JYLLAND:** ARDEN: Shell Service v/ Th. Andersen, tlf. (085) 6 10 64 – BJERRINGBRO: Instrument-sliberiet v/ Nielsen & Petersen, tlf. (076) 8 12 83. – BRABRAND: A. Due Andersen, Engdalsvej 97, Brabrand, tlf. (06) 26 08 27. – FREDERIKSHAVN: Fa. P. Conradsen, Frederikshavn, tlf. (084) 2 09 00. – FRØSTRUP: Chr. P. Larsen, Frøstrup, tlf. (0791) 97. – GENNER: Simon Ravn, Genner, tlf. (046) 6 88 34. – GIVE: Holger Knudsen, Gyvelvej 7, Give, tlf. (0581) Give 404. – SØNDERBORG: Axel Thomsen, Falstersgade 2, Sønderborg, tlf. (044) 2 22 71. – VEJLE: Hans Dalsgaard, Tønnesgade 3, Vejle, tlf. (0581) 66 25. – RANDERS: Brdr. Floor, Østervold 10-12, Randers, tlf. (06) 42 68 88. – HADERSLEV: Maskincentrum, Storegade 23, Haderslev, tlf. (045) 2 62 63. – AABENRAA: Andreas Petersen, Store Torv 1, Aabenraa, tlf. (046) 2 32 21. – SILKEBORG: Jern- & Stålgården, Silkeborg, tlf. (06) 82 07 00. – SEVEL: Sevel Autoværksted v/ Hylleberg & Nielsen, Sevel, tlf. (074) 4 80 20. – AARHUS: Aarhus Møtel-Compagni, Nordhavnen, Aarhus, tlf. (06) 12 20 11. – FYN: ODENSE: Kaj Petersen, Sct. Jørgensgade, Odense, tlf. (09) 41 01 35. **SJÆLLAND:** HELSINGE: Mekaniker John Rasmussen, Østergade, Helsingør, tlf. (03-295) 171. – HVIDOVRE: Børge Palby, Bjergagervej 20, Hvidovre, tlf. (01) 78 13 93. – GLOSTRUP: Pjilvard, Hovedvejen 36, Glostrup, tlf. (01) 96 14 24. – VORDINGBORG: Laurits Lund, Algade 17, Vordingborg, tlf. (03-775) 741. – ALLINDELILLE: Reinholdt Christensen, Allindelille pr. St. Merløse, tlf. (03-600) St. Merløse 24.

Prima røde DRÆNRØR

*Kan leveres
omgående fra
teglværkslager*

TEGLKONTORET . ØLGOD

TELEFON (052-46211) nr. 58 og 458

TRONHOLM VÆGFLISER

hvide og farvede, i 2 størrelser:
151 × 151 mm og 108 × 108 mm.

SPHAGNUM (tørvestrøelse).

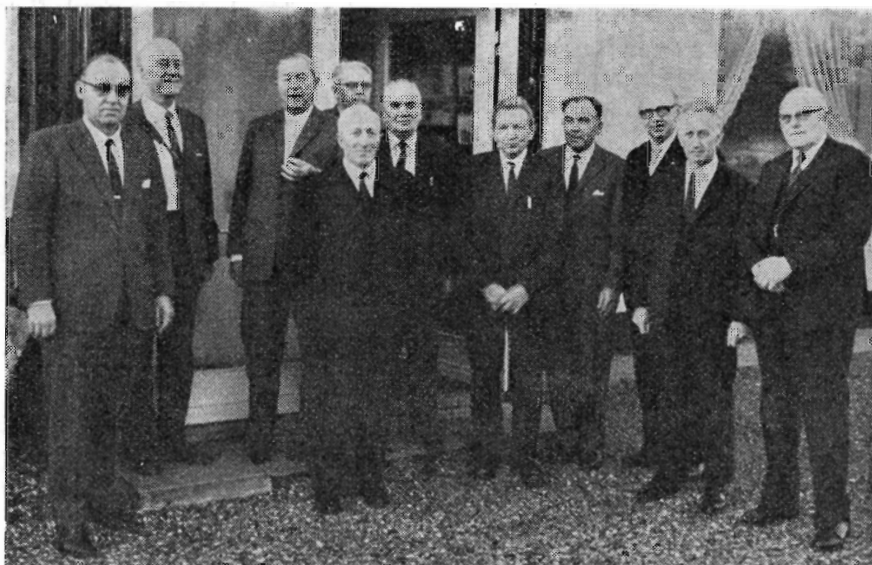
LYPI

grønpiller, fremstillet af frisk lucerne og græs.

**PINDSTRUP MOSEBRUG
SAVVÆRK OG EMBALLAGEFABRIK**

v/ JOHS. F. LA COUR - PINDSTRUP

TELEFON (06) 396100 - TELEX 4272

Hedebugets bestyrelse 1967. Fra venstre: Dam Kofoed, H. Bache, Niels Basse, P. Simonsen, B. Davidsen, Kr. Petersen, Laurits Stigsen, Karl Andersen, Fr. Heick, J. Foged, A. Clemmensen.

I år er der igen trykt en årsberetning, men den må betragtes som en »mellemfase«, idet der godt kan gå et par år, inden den næste følger. Det er nu overdraget forstander Dam Kofoed at udarbejde den beretning, som *Davidsens* livslange arbejde giver grundlag for at udsende.

Næstformanden, *Anthon Clemmensen*, Ilskov, fortalte derefter om udvalgets besøg hos finansministeren. Med smil i øjnene harcellede han lidt over, at »tre ældre hedebønder« kunne opnå det, som to store politikere som Foged og Thestrup havde måttet opgive. Han havde først tænkt sig, at true finansministeren med at blive i København til de havde opnået, hvad de ønskede, men var blevet enig med sig selv om, at det var bedre at tage ham med lempe. Han havde så sagt, at han jo kendte ham godt fra fjernsynet, hvor finansministeren jo altid så velvillig ud. Hvis udvalget nu opnåede det tilskud, det søgte, skulle han glæde sig endnu mere over, at se ham i fjernsynet. Finansministeren havde svaret på spøgen, at han så for fremtiden måtte se lidt mere alvorlig ud, men iøvrigt var det ikke tidligere gået op for finansministeren, at det, under overgangen allerede udførte arbejde, ikke kunne komme med efter den nye lov. Vi fik pengene, og det siger vi tak for, også til de andre, der var med hos ministeren.

Laurits Stigsen, Skærbæk, glædede sig over resultatet. Han havde jo i fjor frabedt sig at være med i udvalget, og heldigvis kunne

det hele jo ikke være gået bedre, selvom han havde været med. Bestyrelsen og direktør Basse måtte takkes for deres gode indsats i hele denne sag.

Poul Larsen, Ølgod, efterlyste en bedre orientering om udviklingen i årets løb. Bl. a. havde lokalforeningsformændene måttet læse om kontorflytningen i Hedeselskabets Tidsskrift og i dagspressen.

Byriël Dalsgaard, Vesterbølle, forespurgte om muligheden for efterbevilling af tilskud til en foretaget kostbar hedeopdyrkning på 5 tdr. land, og fik af formanden det svar, at man gerne ville forsøge at finde midlerne. I øvrigt mente Dalsgaard, at Hedebruget nu havde passeret en afgørende milepæl, og det, der var sket, berettigede til med fortrøstning at søge de gamle medlemmer og tilskuddene til Hedebruget fastholdt.

Forskellige talere havde derefter ordet, bl. a. rettede *Peter Petersen*, Them, som havde været lokalforeningsformand i 46 år, en tak til ledelsen for de opnåede resultater.

Formanden lovede at søge kontakten til lokalforeningerne forbedret, men det var jo også et økonomisk spørgsmål.

Regnskabet for 1966/67 blev derpå kort gennemgået af formanden. Det balancerede med 104.767 kr. og udviste bl. a., at der til forsøgene var brugt 24.989 kr. En del af de sædvanlige udgiftsposter som opmåling og undersøgelser m. m. var helt udgået. Legatregnskabet udviste en beholdning på 169.914 kr., og dertil var i år tilkommet 5.000 kr. fra højesteretssagfører *C. B. Henriques* og frk. *Helga Henriques* efterladte bo og 2.250 kr. fra afdøde gdr. i Karup *Fr. Jensen*. Selskabet har stadig 147 foreninger med ialt 3.600 medlemmer.

Valgene krævede efter de i fjor vedtagne nye vedtægter, at hele bestyrelsen var på valg. De blev *alle genvalgt* og en ledig post blev besat med *Jens Hede*, Assing. Revisorerne genvalgtes og uden protester blev det bestemt, at generalforsamlingen også næste år skal afholdes på »Kongenshus«, — men noget tidligere på året.

Hedebrugets eget sølvbæger blev derefter tildelt lokalforeningsformændene *Theodor Hvam*, Grove, *Marinus Andersen*, Hejnsvig, og *Karl Andersen*, Trindbjerg Skovsgaard. De havde alle været virksomme som formænd i 25 år og J. Føged takkede og hyldede dem med stor hjertelighed.

Inden formanden sluttede den tre timer lange generalforsamling, blev det oplyst, at konsulent *A. Krøigaard*, Hedeselskabet, var indvalgt i forsøgsudvalget, og forstander Dam Kofoed holdt det nedenfor refererede foredrag om dybdepløjningsforsøgene, som gav anledning til nogle kommentarer.

has.

DYBDEPLØJNINGEN

Formanden for Hedebrugets forsøgsudvalg, forstander *Dam Kofoed* indledte med at omtale de forsøg, der gennem de mange år var udført med konsulent Davidsen som leder. Det forsøgsmateriale, der med mellemrum har været offentliggjort i Hedebrugets årsberetninger var af overordentlig stor værdi, og vil nu blive bearbejdet til en endelig beretning.

De aktuelle dybdebearbejdningsforsøg blev anlagt og forberedt i 1963, således at der nu foreligger udbytteresultater for 4 år. Forsøgene er anlagt på ældre opdyrkede hedearealer, hvor forekommende allag ikke har været opløjet eller løsnet ved den hidtidige dyrkning. Hedeselskabets maskinstation har besørget jordarbejdet, d.v.s. fræsning, pløjning og undergrundsløsning i de forskellige forsøgsfelter. Kalkning og gødsning er foretaget, og i de fire år har der hos alle forsøgsværterne været henholdsvis havre, rug, kartofler og i 1967 byg.

Forsøgsresultaterne meddeles i hosstående skema:

Jordbearbejdning		cm	1964		1965		1966		1967
			hkg kærne	Forhs.- tal	hkg kærne	Forhs.- tal	hkg kærne	Forhs.- tal	
Nr. 1	1. Alm. pløjedybde	20	46,7	100	38,8	100	58,4	100	32,8
	2. Dyb pløjning	60—65	46,6	100	41,3	106	44,4	76	35,2
	3. Dyb pløjn. + jordbl.	60—65	47,5	102	40,4	104	47,6	82	33,3
	4. Undergrundsløsning	60—70	47,8	102	37,5	97	59,8	102	34,2
Nr. 2	1. Alm. pløjedybde	20	35,7	100	34,5	100	45,5	100	30,3
	2. Dyb pløjning	60—65	25,9	73	35,2	102	33,6	74	21,4
	3. Dyb pløjn. + jordbl.	60—70	33,3	93	34,6	100	40,1	88	26,7
	4. Undergrundsløsning	60—70	37,3	104	33,4	97	44,2	97	55,3
Nr. 3	1. Alm. pløjedybde	20	36,8	100	26,0	100	61,1	100	38,1
	2. Dyb pløjning	50—60	36,2	98	31,2	120	61,8	92	34,9
	3. Dyb pløjn. + jordbl.	50—60	37,1	101	30,3	117	62,0	92	38,9
	4. Undergrundsløsning	60	38,0	103	29,9	115	67,1	100	38,0
Nr. 4	1. Alm. pløjedybde	20	46,7	100	36,2	100	82,7	100	33,8
	2. Dyb pløjning	70—85	38,7	83	35,1	97	62,1	75	29,2
	3. Dyb pløjn. + jordbl.	70—80	46,0	98	36,8	102	68,4	83	26,2
	4. Undergrundsløsning	80	48,0	103	38,3	106	83,1	100	31,1
Gns. for de fire forsøg	1. Alm. pløjedybde		41,5	100	33,9	100	63,4	100	
	2. Dyb pløjning		36,9	89	35,7	105	50,5	80	
	3. Dyb pløjn. + jordbl.		41,0	99	35,5	105	54,5	86	
	4. Undergrundsløsning		42,8	103	34,8	103	63,6	100	

*) 1967 er kun foreløbige tal.

Forsøgssteder:

Nr. 1: *Kaj Bonde*, Bøgelund, Karup.

Nr. 2: *Severin Lassen*, Paarup, Engesvang.

Nr. 3: *Bent Hede*, »Sofielyst«, Paarup, Troldhede.

Nr. 4: Brdr. *Svend og Thomas Christensen*, Sandfeldgaard, Brande.

Forstander Dam Kofoed gennemgik tallene. Der var normalt pløjet til ca. 5 cm under allaget, men på Sandfeldgaard havde allaget været så tykt, at det havde knebet at komme under det. Undergrundsløsningen er også ført lige under allaget, og der er 30—35 cm.s afstand imellem renderne. Der er hele tiden udtaget prøver til analyser ikke alene af den kemiske tilstand, men også af teksturen, idet man jo er blevet klar over, at jordens »sammentrykthed« er en faktor, der skal regnes med nu, hvor svært og tungt bearbejningsmateriel er almindeligt.

I resultaterne synes der ikke foreløbig at være større oplysninger at hente. Kærneudbyttet for 1964 er næsten ensartet for alle 4 forsøg ca. 8 hkg større end i 1965. I 1967 er det igen mindre. Albrydningen skulle kunne give rødderne mulighed for at disse kan afsøge et større område, men da de 4 år alle har haft stor nedbør, skal man være forsigtig med bedømmelsen. Udslagene kan ventes at være mere vejledende i tørre år.

Taleren gjorde opmærksom på, at den kraftige gødskning også skulle kunne betale sig, og vil landmanden have begge ender til at hænge sammen, var det måske ikke helt forkert at overveje at skære ned, mest på fosforsyre og kali, i mindre omfang på kvælstof.

Taleren rettede en tak til forsøgsværterne, som altid var hjælpsomme og gode at have med at gøre. Forsøgene her er så værdifulde, at de skal føres videre.

Holger Petersen, Ølgod, takkede for udtalelserne og pegede på, at såvel dræning som albrydning var spørgsmål af stor vigtighed, problemer, der måtte søges løst på bedste måde.

Dam Kofoed kommenterede udtalelserne, og direktør *Fr. Heick* oplyste, at både dræning og albrydning kan komme ind under den nye grundforbedringslov, medens direktør *Niels Basse* erindrede om, at albrydningen meget ofte kan nedsætte udgifterne til dræning. Københavnerheden havde før dybpløjningen stedvis været meget fugtig, men efter albrydningen på de 309 ha med Hedeselskabets store plov havde det overhovedet ikke været nødvendigt at dræne. Noget lignende havde været tilfældet ved opdyrkningen i Sdr. Vium.

Jakob Tougaard, Kistrup, efterlyste virkning af dybpløjning på almindelig ikke albunden jord, og *Dam Kofoed* svarede, at Statens forsøgsstationer havde arbejdet med forsøgspløjninger henholdsvis til 24 og til 32 cm.s dybde, men i den sunde almindelige jord har vi ingen udslag. Der laves iøvrigt undersøgelser og målinger af jordens tekstur, d. v. s. tæthed, i tørre og i fugtige år med henblik på pløjesålens virkninger.

JYSKE BANK

— en ny bank

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/s MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingeniørforeningens normer

Til alle slags bygninger:

DANSK ETERNIT

Tag- og vægbeklædning

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

Salgskontor:

Nr. Farimagsgade 15, Kbh. K
Telefon: Minerva (01 54) *2222

Viborg Papir & papirvarer
Papir- en gros
Comp. Bogtrykkeri
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31-33
Telefon Viborg (076 1) 802 - 803

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

Rødkjærsbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærsbro (076 - 5 91 11) 14

FORLANG TILBUD

Fører kun $\triangle$ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50*

Tiilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter
Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende

Hellestrup Planteskole

Ejer:

Gosch Tændstikfabr. A/S

Sorø . Tlf. Fulby (03 608 133)

Specialplanteskole
for Hybridasp

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon 12 10 55 (kaldenr. 08)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

Fredenshøj Teglværk

Aabenraa . Telf. (046) 2 21 27

Frøviscentret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

- ★ Reservedele
- ★ til
- ★ alle
- ★ fabrikater
- ★ motorsave
- ★ hos

A/S

Erik Dalsgaard

SØNDERBROGADE 24, VEJLE. TLF. (0581) 5201

AALBORG
AKVAVIT

Fremtidens landbrug

I forbindelse med den tilbagegang i antal af landbrug, som statistikken i disse år viser, og som de kyndige regner med vil fortsætte, således at det officielle tal, der i dag er omkring 150.000 brug, må forventes at gå meget stærkt ned, måske helt til i nærheden af 50.000 regulære landbrug, diskuteres i alle de kredse, der har tilknytning til landbruget, hvorledes brugsformen vil udvikle sig.

»Vendsyssel Tidende« har ved redaktør C. Nørlykke haft en samtale med direktør Fr. Heick, hvis svar på en række konkrete spørgsmål bringes i bladet i stor opsætning. Vi bringer et lille uddrag af samtalen:

— Vil færre landbrug nødvendiggøre en ny arrondering?

— En kritikløs sammenlægning af landbrugsejendomme kan i løbet af kort tid medføre en meget dårlig arrondering. Nogle vil sige, at det ikke spiller så stor en rolle i vor tid, hvor vi har maskinerne og navnlig traktorerne. Men vi må i den forbindelse ikke glemme vejproblemet, som er meget stort, og som tvinger os til at se kritisk på sammenlægningen. Målet må være så få vejoverføringer som muligt og så store enheder, at udnyttelse af de store maskiner er mulig.

— Vil færre landbrug også medføre et nyt syn på landvinding og grundforbedring?

— Færre landbrug betyder større og tungere landbrugsmaskiner, og det stiller meget større krav til grundforbedring. Det er meget nødvendigt, at markerne er tjenlige til såning på samme tid. Og det samme gælder høstningen. Jeg mener derfor også, at vi må regne med en stærkere interesse for grundforbedring sådan at forstå, at vi skal have vore jorder stærkere drænet end tidligere. Når talen er om landvinding, vil jeg sige, at der, landbrugets afsætningsforhold taget i betragtning, ingen grund er til at gå i gang med en udtørring af vige og indsøer. Hellere må vi sætte ind for at få den jord, vi har, bragt i en så høj produktiv stand som muligt.

— Må vi under en sådan udvikling regne med færre produktionsgrene?

— Jeg tror ikke, at vi skal regne med færre produktionsgrene, men nok med en større specialisering. Måske vil produktionsgrenenes tal blive udvidet, selv om de indskrænkes for det enkelte brug.

— Vil jysk jord være egnet til dyrkning af grøntsager, f. eks. med henblik på eksport til Norge, Sverige og Vesttyskland.

— Det er givet, at forbrugsvanerne ændres i retning af brug af flere grøntsager, man som dyrkningsareal vil det ikke betyde ret meget.

— Må der i forbindelse med en omlægning af produktionen, øget dræning og lignende regnes med mangel på vand?

— Jo bedre en jord er drænet, des mere vand stiller den til rådighed for afgrøderne. Kunstig vanding vil betyde øget produktivitet og vil være nødvendig i forbindelse med kapitalkrævende landbrug. Vi må sikre os med alle forhåndenværende muligheder for kunstig vanding.

— Skal landbruget modsætte sig tanken om naturparker?

— Det tror jeg ikke. Endnu har vi ikke set forslagene. Der bliver efter sikre forlydende tale om to indstillinger. Den ene går ud på, at hvis der sker rådighedsindskrænkninger, så skal det øvrige samfund betale herfor. Den anden indstilling skal gå ud på, at man bare kan foretage indskrænkninger og så lade fem og syv være lige. Mod en sådan tanke må landbruget naturligvis protestere og fastholde det gamle og prøvede ejendomsretsprincip. Forudsætningen for et ja må altså være, at ejendomsretten ikke krænkes. For øvrigt tyder meget på, at bybefolkningen som rekreative områder foretrækker områder, hvor der leves og virkes på normal vis. Det er ikke en form for reserverater, man ønsker.

— Hvor store områder vil der ud fra et produktionsmæssigt synspunkt være forsvarligt at tilplante?

— Meningerne herom er noget forskellige. Fra et landøkonomisk synspunkt har vi altid hævdet, at de jorder, der er egnede til landbrugsformål, skal vi i første række bruge til dette formål. Jorder under denne grænse kan vi så afgive til tilplantning. Ud fra et forstmæssigt synspunkt må man imidlertid erkende, at skal der drives økonomisk skovbrug, så kan man ikke klare sig med den dårligste jord. Jeg kan ikke forsone mig med den tanke, at vi skal lade opdyrket jord springe i lyng på ny, men jeg erkender, at vi har taget så ringe jord ind som landbrugsjord, at det kan blive nødvendigt.

Renholdelse, gødskning og udtynding af nyplantede og ældre træer i læhegn

Forstander *Hardy Knudsen* har fra Statens Forsøgsstation i St. Jynde vad udsendt en beretning om renholdelse og gødskning i nyplantede lætræer og om forsøg med forskellig udtynding og gødskning af ældre træer i læhegn.

Beretningen, der er offentliggjort som særtryk fra *Tidsskrift for Planteavl*, er faktisk den første her i landet i sin art, idet de tidligere

forsøg er udført med gødskning af unge træplanter i *planteskoler*. De nye forsøg her blev anlagt ved St. Jyndeved i 1956 og i 1960 og omfattede 6 nyplantede træarter i rækker med 1 m afstand mellem rækkerne og alm. anvendt afstand mellem planterne. Hensigten var at søge belyst de almindelig anvendte træarters gødningsbehov efter udplantning på blivestedet. Gødningsparcellerne blev 4,5 m brede og 13,5 m lange og er anlagt på ret humusfattig sandjord, hvor der fra 1942 til 1959 har været forsøg med 8 gødningskombinationer, således at disse fortsattes.

For samtidig at undersøge virkningen af renholdelse, blev dette undladt i en del af forsøget.

Renholdelse er foretaget mekanisk med fræser og håndhakke. De prøvede træarter er henholdsvis sitkagran, hvidgran, seljerøn, hvidtjørn, eg og bøg. Mertilvæksten for renholdelse var størst de første år, efter 6 års forløb var der en samlet mertilvækst for renholdelse på 6-92 %, mindst for hvidgran og størst for bøg. Ukrudtet var dog ikke særlig kraftigt i begyndelsen, og det må antages at udslaget for renholdelsen ofte vil være større end nærværende forsøg viser.

Udfra forsøgsresultaterne kan man slutte, at renholdelse de første år efter plantningen er særdeles vigtig for træerne. Det må endvidere fremhæves, at der i nærværende forsøg ikke fra starten har været meget græsukrudt, men mest andre ukrudtsarter, der knap har været så farlige for træplanterne. Det må således skønnes, at udslaget for renholdelse kan blive væsentlig større, end det har været i dette forsøg, hvor forskellen i tilvækst mellem renholdt og ikke renholdt sikkert i alt væsentligt er et spørgsmål om konkurrence med ukrudtsplanterne om vand og næringsstoffer.

I udpræget ukrudtsfyldt jord eller hvor græsset gror ind fra siderne og dækker planterne, kan renholdelse eller ikke renholdelse let blive et spørgsmål om liv eller død for de unge planter.

Gødningsforsøget var til landbrugsafgrøder 1942—60 anlagt efter følgende plan.

1. Ugødet
2. Fosfor
3. Kalium
4. Kalium + fosfor
5. Kvælstof
6. Kvælstof + fosfor
7. Kvælstof + kalium
8. Kvælstof + fosfor + kalium

Desuden var marken på langs delt i to afdelinger, hvoraf afd. I fik staldgødning hver 4. år, medens afd. II ikke fik staldgødning.

Træerne er gødet ens i begge afdelinger, der er kun tilført kunstgødning efter den anførte plan med forskellige kombinationer af gødning.

Udslaget for gødskning er mindst i afd. I (den tidligere staldgødede afdeling).

Ensidig gødskning har ofte virket uheldigt på væksten, hvorimod kombinationerne kvælstof + kalium og kvælstof + fosfor + kalium altid har forøget tilvæksten i forhold til ugødet. Det opnåede merudbytte for gødskning er dog ret lille og det må formodes at væsentlig mindre mængde gødning havde været tilstrækkeligt.

Fra forsøget kan man slutte, at tilførsel af moderate mængder af gødning vil være en fordel, hvor træer til læhegn plantes på næringsfattig jord. Ensidig gødskning må frarådes. Der bør anvendes alle tre hovednæringsstoffer N, P og K, evt. kan P udelades. Man bør dog næppe lægge for megen vægt på, at NK-leddet i nogle tilfælde, særlig i afdeling I er bedre end NPK-leddet. Det kan sikkert godt skyldes, at NPK-leddet som nabo til ugødet har en ringere placering end NK-leddet. En vis overslæbning vil der altid finde sted ved jordbehandling. Desuden vil nedfaldne blade i et forsøg som dette være en ekstra kilde til »overslæbningsfejl«, idet de af vinden kan føres fra en parcel til en anden. Selv om det ikke i dette forsøg er belyst, skønnes det, at de tilførte gødningsmængder: 46,5 kg N, 23,4 kg P og 147 kg K årlig er rigelige mængder, og sandsynligvis ville tilførsel af ca. den halve mængde være tilstrækkelig.

I et ældre læhegn af seljerøn blev der i 1956 anlagt to forsøg. Begge forsøg med følgende plan:

- A. Ingen udtynding.
- B. Hvert andet træ savet ned til 25 cm.s højde.
- C. Hvert andet træ fjernet med rod.

Det ene forsøg blev kombineret med følgende gødningsforsøg:

- I. 1. Ugødet.
- 2. 45 kg N, 22 kg P og 120 kg K pr. ha årlig.
- 3. 90 kg N, 44 kg P og 240 kg K pr. ha årlig.

I det andet forsøg blev indlagt følgende gødningsforsøg:

- II. 1. Ugødet.
 2. 45 kg N i kalksalpeter pr. ha årlig.
 3. 120 kg K i kaligødning pr. ha årlig.
 4. 22 kg P i superfosfat pr. ha årlig.

I begge forsøg har led A haft den største højdetilvækst og mindste diametertilvækst. Ensidig gødskning har virket dårligt og den moderate gødningsmængde, led 2, forsøg I, har virket bedre end den store gødningsmængde, der i øvrigt i nogle tilfælde har været dårligere end ugødet.

Ligesom i det foregående forsøg er der en tendens til, at led B bedre kan udnytte gødningstilførsel end de to andre forsøgsled. I led B er der også den største tilvækst i ved og blade, da der her foregår en kraftig skuddannelse fra stubben, og de ikke nedskårne træer har, en i forhold til A relativ stor diametertilvækst.

Med hensyn til nedskæring forholder dette forsøg sig som det foregående. A har den største højdetilvækst og den mindste tilvækst i stammediameter. Der er signifikant forskel mellem led A og de øvrige led med hensyn til højdetilvækst.

Sommerhusområder, motorveje og kloakering

I Hedeselskabets årsberetning i sommer forelå en redegørelse for problemerne med hensyn til afvanding i de nordsjællandske sommerhusområder. Disse giver ofte opgaver, som er vanskelige at løse, idet der bag anmodningen er et ønske om forbedret afvanding på en sådan måde, at det, man har plantet og hæget om i adskillige år, ikke må skades.

Ofte ville en ordning af afvandingsforholdene, før bebyggelse, planering, beplantning og vejanlæg var fuldført, kunne udføres for en brøkdel af den senere bekostning. Imidlertid er dette udelukket, så længe det ikke er et krav til udstykkeren, at arealet skal kunne anvendes til det formål, hvortil det sælges.

Købere af sommerhusgrunde er ofte aldeles ukyndige på dette felt, og hertil kommer, at salget ofte sker i den tørre sommertid.

Allerede næste vinter og forår er det galt, men de økonomiske forhold (udbetaling, omkostninger, vejanlæg) er allerede mere anstrengte end påregnet, hvorfor man forsøger at affinde sig; efter nogle år at have forsøgt med tilkørsel af fyld, plantning og mange andre foranstaltninger, giver man op og anmoder om bistand.

Det er let forståeligt, at de, hvis parceller ikke er vandlidende, men dog er i den naturlige afløbsretning, er noget utilfredse med at få gravet ind over den lille plet, som de i nogle år har hæget om.

I særdeleshed ydes der modstand, når det viser sig, at der gennem så-

Fra Tibirke. Bevoksningen var gammel og især tæt ud mod grøften (naboskel). Et sådant åbent bagskel kunne være undgået, hvis arbejdet havde været gennemført for 20 år siden.

danne arealer findes en ældre afløbsretning, overfor hvilken ejeren har vedligeholdelsesforpligtelse og derfor ofte må bidrage til fornyelse af.

Et andet hyppigt forekommende træk er, at de vandløbsretslige forpligtelser ikke er ordnet ved udstykningen, hvorfor samtlige parcellister er medforpligtet over for afvandingsforholdene.

Under arbejdets udførelse, som nu nødvendigvis må foretages med maskine, opstår det midlertidige tilstande, som giver en god forklaring på, at vi ofte bliver anset for vandaler. Dog, de fleste forstår, at det ikke kan være anderledes, men de, der intet forstår, taler altid højst. Og de, for hvis skyld arbejdet er iværksat, foretrækker at tie.

Som eksempel på et sådant afvandingsområde skal kort omtales et ved den nordvestlige bred af Arresø, overvejende i *Tibirke sogn*.

Det er et ældre sommerhusområde, der efterhånden har fået karakter af skov og buskads. Grundene er ret store, og husene ligger på en større eller mindre åben plet, helt skjult og ugenert for naboer. Ejendomsskellene fulgte i væsentlig grad gamle grøfter, som forfaldt mere og mere.

Retablering og uddybning af hovedgrøfter medførte fældning af en stribe træer på hver side. Færdsel med gravemaskine og oplægning af fyld tog mange træer og trykkede buske ned, så der mange steder blev fri udsigt fra grund til grund. Derefter skulle fylden udplaneres, og der skulle igen plantes og opelskes skovbund.

Mærkeligt er det ikke, at en sådan operation gjorde ondt, især på de steder, hvor vandløbene går gennem relativt højt areal, som skulle gennemgraves af hensyn til de bagvedliggende lave arealer.

Unimog kan komme frem overalt — f. eks. på smalle snoede skovveje uden beavær.

Hellere eet stort køretøj

Eet stort køretøj er mere rationelt end 2 små. Se f. eks. denne fuldtlastede tømmervogn. Den vejer 12 tons. For Unimog 406 er det ikke noget problem, hverken i skov, på mark eller landevej.

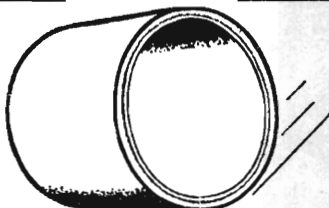
Unimog 406 er forsynet med en kraftig 70 HK 6 cylindret dieselmotor med D-B direkte brændstofindspøjtning, der i forbindelse med en effektiv fuldsynkroniseret gearkasse kan give Dem netop den rette arbejdshastighed, helt op til 65 km i timen på landevejen.

Et effektivt overdimensioneret bremsesystem sørger for, at der ikke alene arbejdes rationelt, men også sikkert, selv på de længste og stejleste bakker.

Men Unimog's største fordel er dens alsidighed. Hellere eet stort universalkøretøj end flere små specialkøretøjer. Unimog er både udslæbningsvogn og langtømmervogn, og den kan forsynes med spill både for og bag — Unimog er det ideelle køretøj til rationelt skovarbejde.

Mercedes-Benz **UNIMOG**

**BETONRØR
BETONFLISER
BETONKANTSTEN**

VESTJYSK TRÆLASTHANDEL

VARDE BETONVAREFABRIK

HAKON KUNØE — AAGE PEDERSEN — TLF. VARDE (052) +2 15 99

Prima drænrør

FYNS TEGLCENTRAL

Stenstrup og Odense Teglværkers kontorer

STENSTRUP - Telefon (09) 26 10 19*

**Mejeriernes og Landbrugets
Ulykkesforsikring**

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:

Vester Farimagsgade 19 . København V . Telf. (01) 15 03 50

Skovtjære 0.433

Muretjære

Stødbrinol

Arbinol og Spangol

Rygsprøjter og Motor-
sprøjter

Diana Skovtjære

Orehoved . Telf. 96* & 119

**Viborg Byes og
Omegns Sparekasse**

Telefon (076 1) 1400 (4 lln.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15

Lørdag lukket

Aftenekspedition:

Fredag kl. 18.30-20

Filialer:

Karup

Flyvestationen Karup

Mammen

Løgstrup

Aktieselskabet

MIDTBANK, Herning

10.30-12.30, 14.30-17.00

Telf. (07) 12 42 22 - 12 22 21 -
12 33 15

Stenvad

Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

Skive

Cementstøberi

Knud Østergaard

Telefon (075 1) 921

NORMRØR

med garantimærket Δ

Imprægnering Brøndrør

Egedal

**Planteskole-
maskiner**

Fabrikation

af

maskiner,

redskaber

og

værktøj

for forst-

planteskoler.

Katalog til-

sendes på

forlangede

Egedal

Maskinfabrik

Egebjerg pr. Horsens

Telefon Hansted

(066-3 69 11) 20

Hele området udgjorde ca. 120 ha med 4 hovedgrøfter til Arresø samt en del mindre grøfter i lokale lavninger. Ca. 500 grundejere var betalende deltagere, og derudover var vel ca. 50 berørt af arbejdet.

En motorvejs afvanding

I 1962 anmodedes Hedeselskabets kontor i Roskilde om at bistå ved projektering af motorveje. I første række var det den bestående afvanding og fremtidige muligheder for forbedring, som skulle tilgodeses. Opgaven førte til et nært samarbejde med vejteknikerne, hvilket ofte gav anledning til diskussion om principper, hvilket var både interessant og lærerigt.

Ret hurtigt udvides opgaven til også at omfatte projektering af afløb for de ret store mængder vand fra vejen. Når det nævnes, at en kraftig byge kan give 0,4 liter pr. sekund for hver meter vej, forstås, at det er store mængder. Blot vandet samles fra 500 meter vej, er det 200 liter pr. sekund.

Undersøgelse og beregning over hvilke muligheder der var i de bestående vandløb med og uden regulering samt beregning af de såkaldte sparebassiner gav interessante opgaver. Efterhånden kom vi tillige ind på afvanding af selve vejen, hvilket var et helt nyt og spændende gebet at stifte bekendtskab med.

Indtil nu har vi ved distriktet i forbindelse med motorvejskontorer i København, Gl. Roskilde, Sorø og Frederiksborg amtsråds kredse projekteret afvanding for ca. 70 km motorvej. For 35 km heraf tillige projekteret detailafvanding af selve vejen. Når henses til, at afvandingsomkostningerne beløber sig til 150—200.000 kr. pr. km vej, forstås det, at projekteringsarbejdet har været ret betydeligt.

Kommunale kloakeringer

Selv om bysamfund her vokser rask og landsbysamfund bliver byagtige, er der dog stadig anmodninger om ordning af kloakforholdene for såvel enkelt-ejendomme som for flere nærliggende ejendomme. Det er naturligt, at de opgaver, der er i de områder, hvor vort øvrige afvandingsarbejde falder, også tages op. Ofte er der jo tale om et både/og i samme projekt.

Enkelte lidt større kloakeringer er udført, hvor vi igennem år har haft opgaver, som udførtes for kommunalbestyrelsen (sognevandløb). Man har da ønsket, at vi også gennemførte den kommunale kloakering. Ved opgaver af denne art og ofte andre, er det værdifuldt, at der inden for Hedeselskabet er folk med meget forskelligartet specialviden, som kan udnyttes, når man arbejder på grænsen af egen viden og erfaring.

I få ord —

★

Hedeselskabets forretningsførere

Gårdejer *Marius Schmidt*, Magstrup, Simmersted, der har været forretningsfører for Magstrup distrikt i 12 år, har nu ønsket at blive afløst, og hvervet er herefter overtaget af gårdejer *Jens Gram*, Simmersted.

☆

Dansk Standard for plast-drænrør

I foråret omtalte Hedeselskabets Tidsskrift, at der var udarbejdet forslag til Dansk Standard for drænrør af plast, og detaljerne blev omtalt.

Dette forslag har siden været gennemarbejdet efter at have været fremlagt til kritik.

Den endelige standard foreligger nu. Der er her foretaget enkelte mindre ændringer, særlig er visse krav til kvalitet skærpet.

Standard'en har nr. D.S./R 2077 og kan rekvireres ved henvendelse til Standardiseringsrådet, Aurehøjvej 12, Hellerup.

Standard'en betegnes i sin nuværende form som en rekommendation, og dette betyder, at den efter 3 års forløb skal tages op til revision på grundlag af erfaringer, der i mellemtiden indhentes.

Der forventes i nær fremtid at foreligge en afgørelse af, hvorvidt der kan ydes statstilskud til anvendelse af plast-drænrør.

Stormfald! og træpriser

Stormfaldene i de svenske skove samt bl. a. det svenske skovbrugs konsekvente rationalisering, der i år præges stærkt af overgangen fra fløtning i elvene til biltransport, har givet en tilførsel til den svenske træindustri af to års hugst koncentreret på ét år. Dette må naturligvis betyde hård konkurrence på eksportmarkedet.

I Tyskland må importen forventes nedsat som følge af, at også Tyskland har været hærget af stormfald ganske som i Danmark. Resultatet er prisfald og usikkerhed overalt, hvor der forsøges aftaler for længere perioder.

I Norge har opkøbernes vigtigste repræsentanter, Norges træforædlingsråd, dikteret et prisfald fra 96,00 kr. til 78,00 kr. pr. kubikmeter. Forhandlingerne med skovejerne var brudt sammen den 4. november, idet skovejernes krav om 3,50 kr. mere pr. kubikmeter i forhold til i fjor viste så stor en afstand mellem de to parter, at det måtte betragtes som umuligt at finde et kompromis. Fra Træforædlingsrådet siges det, at det er det svenske udbud af træ, der begrundes prisnedsættelsen, medens skovejerne hævder, at Træforædlingsrådet ikke har nogen mulighed for at basere deres virksomhed på importeret træ. Et diktat vil skovejerne ikke bøje sig for, og det antydes, at skovejerne må indstille sig på at standse hugsten i skovene.

I kompetente kredse i Norge følges udviklingen med nogen nervøsitet, idet en fortsat krise må forventes at give stærkt udslag m. h. t. beskæftigelsen i store dele af landet. Det vil ikke alene være skovarbejderne, men også industriarbejderne, det vil gå ud over. Skovejerne har allerede opfordret medlemmerne i organisationen til at reducere hugsten mest mulig.

I en omtale af udviklingen gør »Norsk Bondeblad« opmærksom på, at den norske træindustri er for langt tilbage med strukturrationaliseringen. Det måtte tillige være muligt ved samarbejde bl. a. med den amerikanske og dertil tilsluttede træindustrigrupper at holde priserne oppe ved en gennemført produktionsbegrænsning. Bladet nævner også, at skovafgiften, der i fjor udgjorde 75 mill. kr., midlertidigt kunne reduceres.

Der kan blive tale om tvungen voldgift, hvis regeringen griber ind.

Vandløbenes problemer

Nordiske jordbrugsforskere havde 9.—11. november på Hindsgavl arrangeret en foredragsrække som grundlag for indgående diskussioner om »Mindre vandløbs selvrensning og fornyelse.« Med et meget fint ord blev sammenkomsten betegnet som et *kollokvium*. Der var foredragsholdere fra alle de nordiske lande. Karakteren af det drøftede forstås, når det nævnes, hvad de fire danske talere havde kaldt deres indlæg: Sekretariatschef *J. Skovbæk*: »Landbrugets interesse i vandløbenes fremtidige benyttelse.« Lektor *F. Bregnballe*: »Ørredambrugenes krav til og indflydelse på de danske vandløb.« Laboratorieforsker *J. Frederiksen* (Hedeselskabet): »Undersøgelse af iltindhold og iltforbrug i vandløb og spildevand« og amtsvandinspektør *A. L. Birk*: »Maskinel oprensning og vedligeholdelse af vandløb.« Uden for programmet holdt civilingeniør *Lundager-Jensen*, Hedeselskabet, foredrag om »Vandføringens minimumsværdier.«

Der var ca. 70 deltagere i sammenkomsten — og heriblandt ca. 25 af Det danske Hedeselskabs medarbejdere.

Den norske skovindustri har nyinvesteret ca. 250 mill. kr. hvert efterkrigsår, men væsentligt som indre rationalisering efter det gamle strukturmønster uden nogen egentlig tilpasning til moderne teknologi, fortæller »Norsk skogbrug«. Naturligvis har der dog været meget store helt tidssvarende nyskabelser, bl. a. i de sidste år tre nye fabrikker for halvkemisk masse og flere helt nye fabrikker for papir- og papprodukter. Det noteres også, at af 50 træsliberier i 1950 er 12 ophørt, af 16 sulfittellulosefabrikker er fire indstillet, og antallet af 51 fabrikker for papir, pap og karton er reduceret til 45.

Det finske *Centralskogselskapet Tapio* fejrede 60-års jubilæum for selskabets stiftelse den 29. november. Efter indbydelse var Det danske Hedeselskab repræsenteret ved afdelingschef, skovrider *B. Steenstrup*.

Lynghonningen gav godt

Der er vist ikke noget, der kan variere så meget fra år til år som udbyttet af bitrækket på lyngen.

1967 vil de fleste steder blive husket som et godt år med lynghonning. Det er længe siden, at lyngen har blomstret så tidligt og så længe som i år, og selv om regn og blæst i den sidste del af perioden lagde hindringer i vejen for den fulde udnyttelse af trækket, så blev 20—30 kg pr. stade vistnok det almindelige gennemsnitsudbytte. Når så prisen samtidig er gået op til 10—12 kr. pr. kg i detailhandelen har forretningen for biavlerne ikke været helt ringe.

Tyttebærrerne har derimod svigtet næsten alle vegne. Spredt nattefrost i blomstringstiden, der iøvrigt i år var meget kortvarig, ødelagde bærsætningen.

Efter udbuddet at dømme synes der i år at have været mange *blåbær*. De kostede 5,50—7,00 kr. pr. kg.

Danmark er Finlands trediestørste aftager blandt de europæiske lande med hensyn til papirprodukter — ca. 135.000 tons i 1966.

I løbet af 1968 ventes telefoncentralen i Viborg gjort til en fuldautomatisk central, og dette vil bl. a. medføre, at Hedeselskabet må gå over til en række nye telefonnumre. Hidtil har kaldnummeret, der dækkede over 7 linier, været 1340. Efter automatiseringen bliver kaldnummeret 62 61 11. Områdenummeret bliver også ændret, nemlig til 06.

Foreningen af danske Mosebrugere holdt den 14. november ordinær generalforsamling i Århus. Formanden, direktør *Johs. F. la Cour*, Pindstrup, redegjorde for den fortsatte tilbagegang af brændselsproduktionen i moserne, medens tilvirkningen af tørvestrøelse til gartneri- og havebrug er i fortsat stigning. Valgene var genvalg.

Moseindustriens »fader«, ritmester *Mathias Rahbæk*, der døde i 1910, blev begravet på Viborg kirkegård. En landsindsamling førte til rejsning af et mindesmærke på graven med et smukt bronzeportræt af ham. Da graven nu er sløjft, har hans datter, fru *Birgitte Hegtmann* skænket relieffet til Hedeselskabets museum, der i forvejen ejede et vellignende gipsrelief af ham. I Sparkjær, hvor han boede fra 1880, er stadig et stort mindesmærke for ham.

Fra de såkaldte gode gamle dage

har nu afdøde distriktsbestyrer *Valeur-Jensen*, Vejle, engang fortalt en del småtræk. Bl. a. følgende:

»Jeg er ikke helt sikker på, at jeg, når jeg var ude at rejse, stod op kl. 5.30, som J. P. Olesen — Mergel-Olesen — forlangte det, da jeg var med som hans assistent. Ja, han var en hård negl i kravene til sig selv og andre. Kl. 5.30 stod han op, hamrede kroens køkkenpige op og forlangte morgenmad inden kl. 6, så arbejdet kunne komme i gang ude, hvor vi nu befandt os.

Ellers havde vi jo gode kår. Diæterne var 3 kr. om dagen og 3½ kr. om natten, og de slog godt til. Boede vi en længere tid på en egn, blev vi altid gæst hos præst og degn og andet godtfolk — vi var velkomne næsten alle steder. Jeg husker dog en undtagelse. Vi skulle arbejde med noget sporarbejde i nærheden af Agerbæk, og klienterne tilbød os, at vi kunne gå på omgang på gårdene og bo i arbejderbarakkerne ved Bramminge—Funder-banen, hvor banebørsterne boede. Det var jo ikke særligt tiltalende, så i stedet valgte vi at bo i Faaborg kro, hvor vi blev fyrsteligt behandlede. Da vi skulle afregne for opholdet, ville krokonen have, at vi selv skulle bestemme prisen. »Vi skal jo ikke leve af krogæsterne,« sagde hun. Tilsidst nævnte hun 2½ kr., om det kunne passe os — for det hele pro persona pr. døgn. Det var helt flovt. »Kan vi være tilfredse med det, så kan I vel også,« sagde hun, da vi takkede og sagde farvel.«

Konsulent *J. Foged* fortalte på Hedebrugets generalforsamling følgende lille historie om den gamle hedebonde, der var meget betænkelig ved at modtage den ham tilkommende folkepension. Han havde altid været vant til at svare enhver sit, og der her, at han hver måned skulle have folkepension og udbetalt forud, fandt han helt uforståeligt.

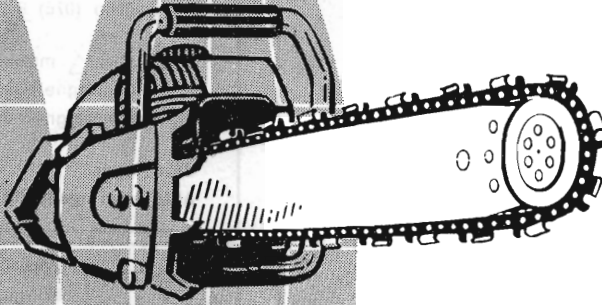
— Hva ska a da gjør', hvis a går hen og dør midt i æ måned, sagde han til sognerådsformanden.

— Do ska' bare forhold' dig ganske rolig, lød svaret.

OREGON®

den
driftsikre
kæde

OREGON-KÆDEN
er anderledes...
bedre!

De kan mærke det, når De saver..... den kraft og hurtighed hvormed den skærer, får en jævn strøm af spåner til at fly fra arbejdet. Den skærer problemfri time efter time. Dette er Oregon kvalitet, en kæde De kan stole på, og som vil gøre det lettere for Dem. Og så er der en Oregon kæde til enhver type sav på markedet.

© 1967 by

OMARK INTERNATIONAL, LTD.

P.O. Box 7150, Amsterdam, Holland

Generalagent:

Carl F. Motor, Gasværksvej 9, København V (01) 211392

AARHUUS PRIVATBANK

Stiftet 1871 - ARHUS . KØBENHAVN

BETONKLINKER
til
HULMURS- OG
STALDISOLERING

1/3 FISKBÆK

BETONKLINKEFABRIK
TELEFON HERBORG 12

PALUDANS Planteskole A/S

KLARSKOV

Skovplanter, allétræer,
hæk- og hegnplanter
Forlang prisliste

Telefon Klarskov (03 782) 9

J. C. Halvorsen & Sønner

Krogsgades Cementstøberi
Kontor: Augustenborggade 11
Århus C . Telf. (06) 14 59 99

1/3 FRØCONTORET
KOLDING

Telefon (055) 2 43 44

FRØAVL
FRØHANDEL

A/s Skive Grundlagt
Markfrøkontor 1896
Telefon Skive (075 1) 94
FRØAVL **FRØHANDEL**

Hammerum Herreds . Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl. lin.)

Kontortid:
Mandag-Fredag 10-16
Fredag tillige 18-19.30

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærbro

Telefon Ans (068 - 7 91 11) 25

PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE

„Jydsk Landvinding“

Jubilæumsbogen om
A/S Jydsk Landvindings hede-
opdyrkning gennem 25 år —
trykt i 1000 indbundne og num-
merede eksemplarer —
kan købes hos Det danske
Hedeselskab, Viborg.

Pris kr. 25,00. (Incl. moms og
forsendelse).

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave Alt i betonvarer efter D. S. 400
Ringkøbing Cementvarefabrik - Telf. (073) 2 16 00
Videbæk Cementvarefabrik - Telf. 214 N. SKYTTE

Omhyggeligt behandlede **skovplanter** i værdifulde provenienser

DANPLANEX
PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33*

Husmandsbrandkassen for Danmark

Husmændenes ulykkes- og ansvarsforsikring

Nørre Voldgade 16 - København K

Vestjyllands Mergelforsyning

Andelsselskab

Udnyttelse af lokale lejer
og tilrettelægning af
mergelleverancer

Moderne grab-materiel til rådighed
Levering af højprocentlig mergel fra egne lejer
Jordbrugskalk og pulveriseret kalk i fine kvaliteter
fra Hillerslev og Mjels kalkværker

Alle oplysninger og tilbud hos:

Trier Høj, formand, Vostrup, tlf. Lønborg (073 - 7 31 11) 43
Karl Bloch-Nielsen, kasserer, tlf. Billum (052 - 2 05 77) 66
Chr. Siersbæk, næstformand, tlf. Skjern (073) 5 03 96

Bjerringbro Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938
Bjerringbro (076) 8 11 11

Alle Δ mærkede rør
imprægnerede og
uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Viborg Andels- Svine- slagteri

Vore udsalg
bringes i
erindring
Telefon (076 1)
137 og 779

- OREGON
- kæder
- til
- alle
- fabrikater
- motorsave
- hos

Erik Dalsgaard

SØNDERBROGADE 24. VEJLE. TLF. (0581) 5224

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

McGILL

VIGTIG NYHED

Ny kvælstofrig NPK

21 - 4 - 10

Nu 4 typer Norsk Hydro NPK at vælge mellem

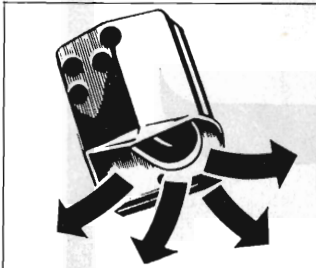

ALT I SAMME SÆK - NEMMERE OG BILLIGERE

NORSK HYDRO

MCCULLOCH

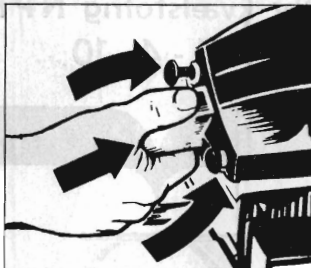
**Roligere og
effektivere**

takket være

**ny membran-
lyddæmper
og eksklusiv
skæreudrustning**

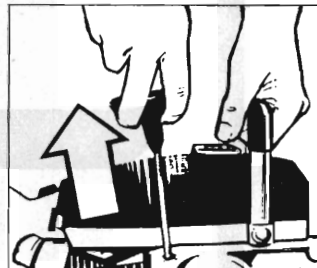
**Arbejdsrigtig
og lethåndterlig**

takket være

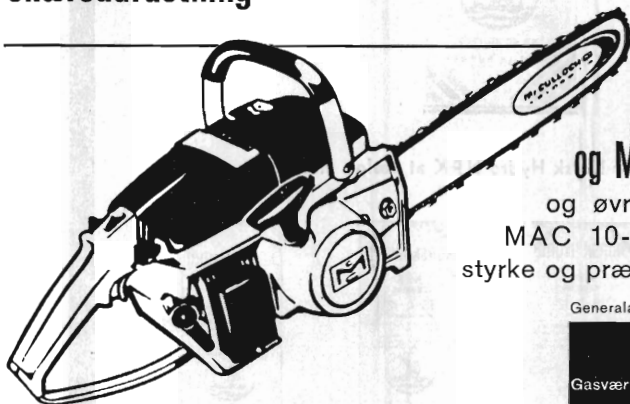
**fingerspidskontrol
og enkel
karburatorjustering**

**Kort ryk -
sikker start**

takket være

**automatisk
startgas og DSP
som mindsker
startkompressionen**

**Ny MAC 2-10 AUTOMATIC
og MAC 5-10 AUTOMATIC**

og øvrige save i den "6-kg-lette"
MAC 10-serie er enestående i slid-
styrke og præstation.

Generalagent:

Carl F. Motor

Gasværksvej 9, København V, Telefon (0144) *21 13 92

Forhandlere:

SJÆLLAND:

Fa. Carl F. Motor
Gasværksvej 9
København V - (01) *21 13 92
Nordsjællands McCulloch Service
v/ Jan Skovby Hansen
Løngangsgade 73, Hillerød - (03) 26 51 51
Odsherreds McCulloch Motorsave
v/ Sv. E. Larsen
Iseljordsvej 4, Nyk. S - (03415) 1086
McCulloch Kædesave
v/ A. Bagge Andersen
Københavnsvvej 107, Roskilde - (03) 35 69 96
Esso Service Station
v/ Holger Møller
Frederiksberg, Sorø - (03) 63 11 51
Fa. Specialværkstedet
v/ Eigil Johansen
Torvegade 34, Faxe - (03715) 465

LOLLAND-FALSTER:

McCulloch Motorsave
v/ Arnold Larsen
Flintinge, Lolland - (03869) 126

FYN:

Fyens McCulloch Motorsave
v/ Andreas Petersen
Højby, Fyn - (09976511) 260

JYLLAND:

Fa. Alborg Cykellager
v/ Børge Pedersen
Jernbanegade 16, Alborg - (08) 13 40 29
McCulloch Motorsave
v/ Børge Landbo
Sjerring St., Thy - (0791) Sjerring 129
McCulloch Kædesave
v/ Søren G. Nielsen
Siem pr. Terndrup, Skørping St. - (08115511) 193
McCulloch Motorsave
v/ Viggo Thomadsen
V. Hattenstræde 11-13, Randers - (06) 42 13 44
McCulloch Motorsave
v/ Jørgen Rasmussen
Lundby pr. Aulum - (07) 47 11 11 - 355
Nymandsgade 15, Ølgod - (052) 4 62 11 - 123

Hammel McCulloch Service
v/ Jens Peder Rohde
Vadstedvej 13, Hammel - (06187111) 69

McCulloch Motorsave
v/ Knud Nielsen
Nørrebrogade 16, Århus C
(061) 33544 - 33285

E. Ellved
Gartneri-, Havebrugs- og Føjemaskiner
Esbjergvej 20, Kolding - (055) 2 28 55

Sønderjyllands McCulloch Motorsave
v/ Bent K. Petersen
Tørring pr. Hammelvej
(04576111) 156; efter den 1/12-67
(045) 7 72 56 Åbenrå (046) 2 45 43

BORNHOLM:

Bornholms McCulloch Motorsave
v/ Sv. Low
»Bækken« Almindingen pr. Akirkeby
(03) 974 Akirkeby 643